ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 30ής Απριλίου 1974 *

Στην υπόθεση 155/73,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunale di Biella προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά του

Giuseppe Sacchi, Como,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 2, 3, 5, 7, 37, 86 και 90 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, Πρόεδρο, A. M. Donner και M. Sørensen, προέδρους τμήματος, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars (εισηγητή), P. Pescatore, H. Kutscher, C. O'Dalaigh και A. J. Mackenzie Stuart, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Reischl
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα «περιστατικά» παραλείπεται)

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

Σκεπτικό

1 Με απόφαση της 25ης Ιουλίου 1973 που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 27 Ιουλίου 1973, το Tribunale di Biella υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, διάφορα ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 2, 3, 5, 7, 37, 86 και 90 της Συνθήκης.

Το εθνικό δικαστήριο δικάζει ποινική δίωξη κατά του εκμεταλλευομένου ιδιωτικό σταθμό τηλεοράσεως, για κατοχή, σε χώρους προσιτούς στο κοινό, τηλεοπτικών δεκτών που χρησιμοποιούνται για καλωδιακή λήψη εκπομπών, χωρίς προηγούμενη καταβολή του καθορισμένου τέλους αδείας.

Τα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να επιτρέψουν στο Tribunale di Biella να κρίνει αν συμβιβάζονται προς τη Συνθήκη ορισμένες διατάξεις της ιταλικής νομοθεσίας, οι οποίες επιφυλάσσουν υπέρ του Κράτους την αποκλειστικότητα της εκμεταλλεύσεως της τηλεοράσεως, ειδικά της καλωδιακής, και ακόμα ειδικότερα, καθ' όσον η αποκλειστικότητα αυτή εκτείνεται στην εμπορική διαφήμιση.

Α — *Περί της αρμοδιότητας του δικαστηρίου*

2 Η Ιταλική Κυβέρνηση διατύπωσε αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, προβάλλοντας τον ισχυρισμό, ότι δεν είναι απαραίτητη στο δικαστήριο η απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα, για να κρίνει επί εκκρεμούσης ενώπιόν του ποινικής δίκης.

3 Το άρθρο 177, βασισμένο σε σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, δεν επιτρέπει στο Δικαστήριο να κρίνει τους λόγους της υποβολής αιτήσεως ερμηνείας.

Επομένως, η προβληθείσα ένσταση δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Β — *Επί των ερωτημάτων 1, 2, 6, 7, 8 και 9*

4 Τα δύο πρώτα ερωτήματα αφορούν κατ' ουσίαν το ζήτημα, αν η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στην Κοινή Αγορά εφαρμόζεται στα τηλεοπτικά μηνύματα και κυρίως από την εμπορική τους άποψη, και αν το αποκλειστικό δικαίωμα, που παραχωρεί ένα Κράτος μέλος σε μια ανώνυμη εταιρία,

να προβαίνει σε κάθε είδους τηλεοπτικές εκπομπές, ακόμα και για σκοπούς εμπορικής διαφήμισης, συνιστά παραβίαση της αρχής αυτής.

5 Η απάντηση εξαρτάται από την προηγούμενη λύση του ζητήματος, αν τα τηλεοπτικά μηνύματα πρέπει να εξομοιώνονται προς προϊόντα ή εμπορεύματα κατά την έννοια των άρθρων 3(α) και 9 καθώς και της επικεφαλίδας του τίτλου I του δευτέρου μέρους της Συνθήκης.

6 Ελλείψει ρητής αντίθετης διατάξεως της Συνθήκης, ένα τηλεοπτικό μήνυμα πρέπει να θεωρηθεί, λόγω της φύσεώς του, ως παροχή υπηρεσιών.

Αν και δεν αποκλείεται, υπηρεσίες, που κατά κανόνα παρέχονται έναντι αμοιβής, να μπορούν να υπαχθούν στις διατάξεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, εν τούτοις, όπως προκύπτει από το άρθρο 60, δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, παρά μόνον κατά το μέτρο που οι υπηρεσίες αυτές διέπονται από τέτοιου είδους διατάξεις.

Επομένως, η εκπομπή τηλεοπτικών μηνυμάτων, συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν χαρακτήρα διαφημιστικό, υπάγεται, ως τοιαύτη, στους κανόνες της Συνθήκης που αναφέρονται στην παροχή υπηρεσιών.

7 Αντίθετα, υπόκειται στους κανόνες για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων το εμπόριο που αφορά κάθε είδους υλικό, υποθέματα ήχου, ταινίες και άλλα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοση των τηλεοπτικών μηνυμάτων.

Κατά συνέπεια, αν και η ύπαρξη μιας επιχείρησης που μονοπωλεί τα τηλεοπτικά διαφημιστικά μηνύματα δεν είναι καθ' εαυτή αντίθετη προς την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, μία τέτοια επιχείρηση θα προσέκρουε στην αρχή αυτή, αν έκανε διακρίσεις υπέρ των εγχωρίων υλικών και προϊόντων.

8 Ομοίως, το γεγονός ότι επιχείρηση Κράτους μέλους έχει την αποκλειστικότητα της τηλεοπτικής διαφήμισης, δεν είναι, αυτό καθ' εαυτό, ασυμβίβαστο προς την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων, στην προώθηση της εμπορίας των οποίων αποσκοπεί η διαφήμιση αυτή.

Θα ήταν διαφορετικά, αν γινόταν χρήση του δικαιώματος της αποκλειστικότητας για να ευνοηθούν, μέσα στην Κοινότητα, ορισμένα εμπορικά ρεύματα ή ορισμένοι επιχειρηματίες σε σχέση με άλλους.

Όπως υπογραμμίζει το άρθρο 3 της οδηγίας της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1969, για την κατάργηση των μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς των εισαγωγών, που δεν καλύπτονται από άλλες διατάξεις τεθειμένες κατ' εφαρμογή της Συνθήκης ΕΟΚ (JO αρ. L 13/29 της 19ης Ιανουαρίου 1970), μπορούν να συνιστούν μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς, μέτρα που διέπουν την εμπορία προϊόντων, των οποίων τα περιοριστικά αποτελέσματα υπερβαίνουν το πλαίσιο των αποτελεσμάτων που προσήκουν σ' έναν απλό εμπορικό κανονισμό.

Τέτοια θα είναι ιδίως η περίπτωση, κατά την οποία τα περιοριστικά αυτά αποτελέσματα είναι δυσανάλογα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, την οργάνωση εν προκειμένω, κατά το δίκαιο Κράτους μέλους, της τηλεόρασης ως υπηρεσίας δημοσίου συμφέροντος.

9 Το έκτο ερώτημα, που αφορά την ερμηνεία του άρθρου 37 της Συνθήκης, ενδείκνυται να εξεταστεί σε συνδυασμό με τα προβλήματα που ανακύπτουν από τις διατάξεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, μεταξύ των οποίων έχει τεθεί το άρθρο αυτό.

Ερωτάται αν το άρθρο 37 παράγραφοι 1 και 2 εφαρμόζεται στην περίπτωση ανώνυμης εταιρίας, στην οποία ένα κράτος μέλος έχει παραχωρήσει το αποκλειστικό δικαίωμα να προβαίνει σε τηλεοπτικές εκπομπές στο έδαφός του, συμπεριλαμβανομένων των διαφημιστικών εκπομπών και των εκπομπών ταινιών και άλλων ντοκουμέντων παραγωγής των άλλων κρατών μελών.

10 Το άρθρο 37 αφορά τη διαρρύθμιση των κρατικών μονοπωλίων εμπορικού χαρακτήρα.

Τόσο από τη θέση της διάταξης αυτής στο κεφάλαιο για την κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών, όσο και από τη χρησιμοποίηση των λέξεων «εισαγωγές» και «εξαγωγές» στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 και της λέξεως «προϊόντα» στις παραγράφους 3 και 4, προκύπτει ότι η εν λόγω διάταξη αφορά τις εμπορικές ανταλλαγές και δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε μονοπώλιο παροχής υπηρεσιών.

Επομένως, στην τηλεοπτική εμπορική διαφήμιση, λόγω του χαρακτήρα της ως παροχής υπηρεσιών, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις αυτές.

11 Δεδομένου ότι τα ερωτήματα 7 και 9 τέθηκαν μόνο για την περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 6 κατέστησαν πλέον άνευ αντικειμένου, όπως και το ερώτημα 8.

Γ— *Επί των ερωτημάτων 3, 4 και 5*

12 Το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα αφορούν το ζήτημα, αν συμβιβάζονται προς τους κανόνες περί ανταγωνισμού της Συνθήκης αποκλειστικά δικαιώματα που παραχωρεί ένα κράτος μέλος σε μετοχική εταιρία σχετικά με τις τηλεοπτικές εκπομπές, καθώς και η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων.

Με το τρίτο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο επιθυμεί να πληροφορηθεί, αν οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης έχουν την έννοια ότι απαγορεύεται σε επιχείρηση, που υπάγεται στο άρθρο 90, παράγραφος 1, να καταλάβει δεσπόζουσα θέση — ακόμα και κατόπιν κρατικής παρεμβάσεως — όταν αυτή συνεπάγεται την κατάργηση κάθε μορφής ανταγωνισμού στον τομέα της δραστηριότητας που η επιχείρηση αυτή ασκεί στο έδαφος κράτους-μέλους.

Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο τρίτο ερώτημα, ερωτάται με το τέταρτο ερώτημα, αν εταιρία, στην οποία έχει παραχωρηθεί το αποκλειστικό δικαίωμα να προβαίνει σε τηλεοπτικές εκπομπές, ιδίως μέσω καλωδίου, συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν σκοπούς εμπορικής διαφήμισης, θα κατείχε δεσπόζουσα θέση ασυμβίβαστη προς το άρθρο 86, ή, τουλάχιστον, θα χρησιμοποιούσε καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της με την εφαρμογή ορισμένων πρακτικών κατά του ανταγωνισμού, τις οποίες αναφέρει το εθνικό δικαστήριο.

Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ερώτημα αυτό, ερωτάται με το πέμπτο ερώτημα, αν οι απαγορεύσεις, στις οποίες αναφέρονται τα προηγούμενα ερωτήματα, επάγονται άμεσα αποτελέσματα και γεννούν, υπέρ των διοικουμένων, δικαιώματα τα οποία τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.

13 Η Ιταλική και η Γερμανική Κυβέρνηση παρατήρησαν ότι τα τηλεοπτικά ιδρύματα δεν αποτελούν «επιχειρήσεις» κατά την έννοια των διατάξεων της Συνθήκης, δεδομένου ότι εκπληρούν αποστολή δημοσίου συμφέροντος, με χαρακτήρα εκπαιδευτικό και ενημερωτικό.

Έχουν τουλάχιστον επιφορτισθεί με υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος, έτσι ώστε δεν υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης και ιδίως στους κανόνες περί ανταγωνισμού παρά κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει, νομικά ή πραγματικά, την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί.

14 Το άρθρο 90, παράγραφος 1, επιτρέπει, μεταξύ άλλων, στα κράτη μέλη να παραχωρούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα σε επιχειρήσεις.

Τίποτε στη Συνθήκη δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη, για λόγους δημοσίου συμφέροντος μη οικονομικής φύσεως, να εξαιρούν τις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, συμπεριλαμβανομένων των εκπομπών μέσω καλωδίου, από τον ελεύθερο ανταγωνισμό, παραχωρώντας το αποκλειστικό δικαίωμα της πραγματοποιήσεώς τους σε ένα ή περισσότερα ιδρύματα.

Εν τούτοις, τα ιδρύματα αυτά, για την εκπλήρωση της αποστολής τους, εξακολουθούν να υπόκεινται στις απαγορεύσεις των διακρίσεων και υπάγονται, κατά το μέτρο που η αποστολή τους αυτή περιλαμβάνει δραστηριότητες οικονομικής φύσεως, στις διατάξεις του άρθρου 90 σχετικά με τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες τα κράτη χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα.

Η ερμηνεία των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 86 και 90 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ύπαρξη μονοπωλίου υπέρ μιας επιχειρήσεως, στην οποία ένα κράτος μέλος χορηγεί αποκλειστικά δικαιώματα, δεν είναι, καθ' εαυτή, ασυμβίβαστη προς το άρθρο 86.

Το ίδιο ισχύει, συνεπώς, προκειμένου περί επεκτάσεως αποκλειστικών δικαιωμάτων κατόπιν νέας παρεμβάσεως του κράτους αυτού.

15 Εξάλλου, αν ορισμένα κράτη μέλη μεταχειρίζονται τις επιχειρήσεις, τις επιφορτισμένες με την εκμετάλλευση της τηλεόρασης, ακόμα και ως προς τις εμπορικές τους δραστηριότητες — και ειδικά στο χώρο της διαφήμισης — ως επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, εφαρμόζονται οι ίδιες απαγορεύσεις, όσον αφορά τη συμπεριφορά τους μέσα στην αγορά, δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 2, εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι οι εν λόγω απαγορεύσεις είναι ασυμβίβαστες προς την εκπλήρωση της αποστολής τους.

16 Στο τέταρτο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο απαριθμεί ορισμένες μορφές συμπεριφοράς που θα μπορούσαν να συνιστούν κατάχρηση κατά την έννοια του άρθρου 86.

17 Τέτοια θα ήταν ασφαλώς η περίπτωση επιχείρησης κατέχουσας το μονοπώλιο της διαφημιστικής τηλεόρασης, αν επέβαλλε σε όσους χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της, ανεπιεικείς τιμές ή όρους, ή αν προέβαινε σε διακρίσεις, όσον αφορά την πρόσβαση στην τηλεοπτική διαφήμιση, μεταξύ των εγχωρίων επιχειρηματιών ή προϊόντων, αφ' ενός, και αυτών των άλλων κρατών μελών, αφ' ετέρου.

18 Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να διαπιστώσει, σε κάθε περίπτωση, την ύπαρξη τέτοιου είδους κατάχρησης, και στην Επιτροπή να τη θεραπεύσει, μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της.

Έτσι, ακόμα και στο πλαίσιο του άρθρου 90, οι απαγορεύσεις του άρθρου 86 επάγονται άμεσα αποτελέσματα και γεννούν, υπέρ των πολιτών, δικαιώματα, τα οποία τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.

Δ — *Επί του ερωτήματος 11*

19 Με το ενδέκατο ερώτημα ερωτάται αν η επιφύλαξη, υπέρ ανώνυμης εταιρίας ενός κράτους μέλους, του αποκλειστικού δικαιώματος εκπομπής τηλεοπτικών διαφημιστικών μηνυμάτων στο σύνολο της επικράτειάς του, συνιστά παράβαση του άρθρου 7 της Συνθήκης.

20 Από τις προηγούμενες σκέψεις, προκύπτει ότι η παραχώρηση αποκλειστικού δικαιώματος, όπως το αναφερόμενο από το εθνικό δικαστήριο, δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 7· θα ήταν όμως ασυμβίβαστες προς τη διάταξη αυτή μορφές συμπεριφοράς εκ μέρους των επιχειρήσεων, που απολαύουν τέτοιου είδους αποκλειστικότητας, οι οποίες περιέχουν διάκριση εις βάρος υπηκόων των κρατών μελών λόγω της ιθαγένειάς τους.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 25ης Ιουλίου 1973, το Tribunale di Biella, με διάταξη της 25ης Ιουλίου 1973, αποφαίνεται:

1. Η εκπομπή τηλεοπτικών μηνυμάτων, συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν χαρακτήρα διαφημιστικό, υπάγεται καθ' εαυτή στους κανόνες της Συνθήκης που αναφέρονται στην παροχή υπηρεσιών. Ωστόσο το εμπόριο που αφορά κάθε είδους υλικό, υποθέματα ήχου, ταινίες, μηχανήματα και άλλα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοση των τηλεοπτικών μηνυμάτων υπάγεται στους κανόνες για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

2. Το γεγονός ότι μια επιχείρηση ενός κράτους μέλους έχει την αποκλειστικότητα της τηλεοπτικής διαφήμισης, δεν είναι, καθεαυτό, ασυμβίβαστο προς

την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων, στην προώθηση της εμπορίας των οποίων αποσκοπεί η διαφήμιση αυτή. Θα ήταν όμως διαφορετικά, αν γινόταν χρήση του δικαιώματος της αποκλειστικότητας για να ευνοηθούν, μέσα στην Κοινότητα, ορισμένα εμπορικά ρεύματα ή ορισμένοι επιχειρηματίες σε σχέση με άλλους.

3. **Το άρθρο 37 της Συνθήκης αναφέρεται στις εμπορικές ανταλλαγές και δεν μπορεί να αφορά ένα μονοπώλιο παροχής υπηρεσιών.**

4. **Η ύπαρξη μονοπωλίου υπέρ μιας επιχειρήσεως, στην οποία κράτος μέλος χορηγεί, κατά την έννοια του άρθρου 90, αποκλειστικά δικαιώματα, ή η επέκταση των δικαιωμάτων αυτών κατόπιν νέας παρέμβασης του κράτους αυτού δεν είναι, καθεαυτή, ασυμβίβαστη προς το άρθρο 86 της Συνθήκης.**

5. **Ακόμα και στο πλαίσιο του άρθρου 90, οι απαγορεύσεις του άρθρου 86 επάγονται άμεσα αποτελέσματα και γεννούν, υπέρ των πολιτών, δικαιώματα, τα οποία τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.**

6. **Η παραχώρηση του αποκλειστικού δικαιώματος εκπομπής τηλεοπτικών μηνυμάτων δεν συνιστά, καθεαυτή, παράβαση του άρθρου 7. Είναι όμως ασυμβίβαστες προς τη διάταξη αυτή μορφές συμπεριφοράς εκ μέρους επιχειρήσεων, που απολαύουν τέτοιου είδους αποκλειστικότητας, οι οποίες περιέχουν διάκριση εις βάρος υπηκόων των κρατών μελών λόγω της ιθαγένειάς τους.**

Lecourt Donner Sørensen Monaco Mertens de Wilmars

Pescatore Kutscher O'Dalaigh Mackenzie Stuart

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Απριλίου 1974.

Ο γραμματέας
A. van Houtte

Ο Πρόεδρος
R. Lecourt